

BOEKBESPREKINGEN

STANISLAVSKY AAN HET WERK

Vasily Osipovich Toporkov, *Stanislavski in Rehearsal. The Final Years*, translated by Christine Edwards, Routledge, 1998, 224 p., £11.99 (ISBN 0-87830-091-0).

Konstantin Stanislavsky is ongetwijfeld een der grote denkers van het moderne theater. Zijn theorieën en praktische voorschriften werken tot op de dag van vandaag na zowel in het theater en de film als in de acteursopleidingen.

Toch bestaat er niet zoiets als “de methode Stanislavsky”. Wel zijn er verschillende methoden en technieken die hij initieerde en waar hij mee experimenteerde. Vooral in de latere periodes van zijn carrière werkte hij soms zeer lang aan een bepaalde productie om zijn theorieën op punt te stellen.

Precies over de voorbereiding van sommige van deze belangrijke producties vernemen we heel wat in het boek dat de acteur Vasily Osipovich Toporkov eraan wijdde en waarvan een Engelse vertaling verscheen in 1979. Deze verhelderende tekst werd recent opnieuw uitgebracht door Routledge.

In *Stanislavski in Rehearsal* vertelt Toporkov het persoonlijk relaas van zijn confrontatie met Stanislavsky. Toen hij zich vervoegde bij het Moskouse Kunsttheater was hij reeds een gevestigd acteur. In deze herinneringen beschrijft Toporkov als bevoorrecht getuige en deelnemer het creatieve werk van Stanislavsky gedurende diens laatste jaren (1927-1938). Op levendige wijze rapporteert hij over Stanislavsky's repetitieproces en zijn onderricht.

De eerste rol die Toporkov bij het Kunsttheater toegewezen kreeg was de kasier Vanechka in *De bedriegers* van Katayev. Het betrof hier een typerol van een dwaas. De discussies met Stanislavsky maken hem duidelijk dat hij te veel het vooraf bepaalde stereotype speelde in plaats van een levende persoon. De hele leefwereld van het personage moest worden opgeroepen om de wortels te scheppen waardoor de rol moest worden gevoed (cf. pp. 41-46). Die ervaring, schrijft Toporkov, leerde hem begrijpen dat maximale concentratie en waarachtige aandacht de onontbeerlijke voorwaarden zijn om in een personage door te dringen.

De belangrijkste mijlpaal in Toporkovs artistieke leven was echter zijn vertolking van de rol van Chichikov in Gogols *Dode zielen* in 1932. De regisseur die de productie voorbereidde, V.G. Sakhnovsky, voerde met de acteurs eindeloze

conversaties over Gogols persoonlijkheid en kijk op de wereld. Zij bezochten musea en bestudeerden zijn werk. Vermits het over "dode zielen" ging, suggereerde hij aan Toporkov ook een bezoek aan het kerkhof. Bleef dit werk al bij al nogal richtingloos, dan stevende men, zodra Stanislavsky zich bij het repetitieproces vervoegde, op de dramatische kern van het stuk af. Hij besliste om de actielijn op de figuur van Chichikov te bouwen. Door intens werk werd de organische lijn van het fysieke gedrag van Chichikov gemodelleerd. Stanislavsky beschouwde de actie als de enige basis van de acteerkunst. Elke fysieke actie moest bijdragen tot het bereiken van een doel.

Maar evenzeer beklemtoonde Stanislavsky het belang van het ontwikkelen van innerlijke beelden of voorstellingen die de tekst ondersteunen. Bij een van de repetities van *Tartuffe* zei Stanislavsky:

In the first place, it is necessary to set the logical sequence of your physical actions. In this way prepare the role. When the actor's work is built on the muscles of the tongue, it is mere hackwork, but when the actor has images, *that* is creativity. (pp. 102-103).

In het hoofdstuk dat gewijd is aan deze productie formuleert Toporkov de kwaliteiten eigen aan de grote meesters van het theater: het authentiek organisch gedrag, de eerlijkheid van de emotionele ervaring, het geloof in de artistieke vinding.

Een opvallende constante in Toporkovs relaas is de nadruk op de fysieke actie. Het schema van de fysieke handelingen is een raam waarop het personage verder wordt uitgebouwd. (cf. p. 216)

Stanislavsky in Rehearsal bevat vele dialogen tussen de meester en de acteurs, waardoor de lezer de methode a.h.w. in de praktijk ziet.

Jozef DE VOS